

TERMINAL ZA DALJINSKO OČITAVANJE U FUNKCIJI RAZVOJA PORESKE UPRAVE

GPRS TERMINAL FOR REMOTE SENSING IN THE DEVELOPMENT OF TAX ADMINISTRATION

Mr Darko Marjanović, Ekonomski fakultet Subotica
Pjanić Miloš, Ekonomski fakultet Subotica

Rezime: Reforma i modernizacija Poreske uprave zasnovana na širokoj upotrebi informaciono-komunikacione tehnologije predstavlja jedan od ključnih elemenata sveukupne tranzicije Republike Srbije u moderno informaciono društvo. Uvođenje savremenih informacionih sistema povećava kvalitet usluga i poboljšava efikasnost, transparentnost, odgovornost i efektivnost rada Poreske uprave, a sve sa ciljem da se obezbedi efektivno ubiranje poreza. Reforma Poreske uprave u jačanju svojih kapaciteta i obezbeđivanju naplate poreza doprinosi da reforme javnih finansija maksimalno poboljšaju alokaciju javnih resursa što dovodi do ekonomskog razvoja. Donošenjem Zakona o fiskalnim kasama, krajem 2004. godine, utvrđena je dinamika postupnog uvođenja terminala za daljinsko očitavanje, što je omogućilo efikasniju i racionalniju kontrolu poreskih obveznika, naplatu poreskih prihoda kao i otkrivanja poreskih krivičnih dela. Pomoću terminala za daljinsko očitavanje moguće je u relativno kratkom vremenskom periodu dobiti informacije o svim poreskim obveznicima koji nisu blagovremeno podneli poresku prijavu ili izvršili uplatu poreza. Nakon toga se obavlja formalna i računovodstvena provera svih navoda iz poreske prijave da bi se ona mogla smatrati validnom, a zatim je moguće sprovesti kontrolu tačnosti prikazanih podataka u iznosima na poreskoj prijavi.

Ključne reči: Poreska uprava, terminal za daljinsko očitavanje, poreska evazija

Summary: Reform and modernization of tax administration based on the extensive use of ICT is one of the key elements of the overall transition of the Republic of Serbia into the modern information society. The introduction of modern information systems increases the quality of services and improve efficiency, transparency, accountability and effectiveness of tax administration, all in order to ensure effective collection of taxes. Reform of Tax Administration in strengthening its capacity and ensuring tax collection contributes to the reform of public finances in the way that it improves the maximum allocation of public resources, which leads to economic development. The Law on Fiscal Cash Registers, enacted at the end of 2004, determined dynamics of gradual introduction of a terminal for remote sensing, allowing the efficient and rational control of taxpayers, tax revenue collection and disclosure of tax crimes. With a terminal for remote sensing, it is possible to get in a relatively short period of time information on all taxpayers who have not timely filed tax return or made a payment of tax. After that, formal verification and accounting of all allegations of tax returns is done, so that they could be considered valid. Finally, it is possible to implement the control of data accuracy in the amounts shown on a tax return.

Key words: Tax Administration, terminal for remote sensing, the tax evasion

Uvod

Zakonom o poreskom postupku i poreskoj administraciji propisana su osnovna prava i obaveze poreskih obveznika i poreske administracije kao i ključni poslovni procesi u Poreskoj upravi, među kojima značajnu ulogu imaju praćenje izvršenja poreskih obaveza, upravljanje rizikom, kontrola poreskih obveznika i istraga. Opšti cilj kontrole poreskih obveznika jeste da kroz efikasnu kontrolu i efektno ublažavanje poreskog rizika obezbedi pravedan poreski režim u zemlji. Da bi se to postiglo potrebno je (a) uspostavljanje sistema za praćenje izmirenja poreskih obaveza i procenu rizika, (b) definisanje adekvatnog pristupa kontroli poreskih obveznika na

osnovu detaljne procene rizika i segmentacije poreskih obveznika i (c) projektovanje i implementacija efikasnog sistema za naplatu duga.

Program obavljanja poslova kontrole, provere i utvrđivanja zakonitosti i pravilnosti ispunjavanja poreske obaveze koju vrši Poreska uprava, najčešće se bazira na različitim izvorima podataka uz primenu kontrolnih metoda. U programu kontrole važno je da se obuhvat poreskih obveznika koji su podvrgnuti kontrolnom postupku zasniva na selektivnim, kvantitativnim i komparativnim kriterijumima, a sam postupak počinje od provere poreske prijave i uplate obaveze poreskog obveznika u propisanom roku.

Informacionom tehnologijom se olakšavaju nastojanja Poreske uprave da upravlja poreskim sistemom i to kroz utvrđivanje brzog pristupa važnim informacijama o rizicima upravljanja i obezbeđivanja većeg stepena transparentnosti unutrašnjih procesa čime se smanjuju rizici u samoj upravi.

Reforma Poreske uprave

Poreska reforma nakon 2000. godine doprinela je značajnom povećanju transparentnosti poreskog sistema, njegovoj decentralizaciji i prilagođavanju potrebama tržišno orijentisane privrede, ali je i pored toga bilo neophodno da se takav trend nastavi, pre svega da bi se obezbedilo efektivno ubiranje poreza. Postojeći informacioni sistem Poreske uprave nije bio razvijen u stepenu koji bi omogućio željeni nivo podrške za sve ključne poslove procese, među kojima su kontrolne i upravljačke funkcije.

Ključni element poreske reforme je zapravo bila reforma poreske administracije. Jedan od važnih faktora neefikasnosti poreskog sistema i rasprostranjenosti sive ekonomije bile su institucionalne slabosti - neefikasni i nerazvijeni kontrolni mehanizmi (poreska administracija, inspeksijske službe). Podaci pokazuju da su inspeksijske službe povećale efikasnost, ali da su i dalje postojali brojni problemi: nedovoljna informatička opremljenost, neadekvatna opremljenost inspektora na terenu, nepovezanost sa drugim inspeksijskim službama, odsustvo saradnje sa poreskim organima, nedovoljan broj zaposlenih, male plate inspektora, neodgovarajuća i zastarela organizacija. Takođe, bila je izražena potreba za edukacijom zaposlenih iz oblasti javnih finansija kao i poreskih obveznika. Dakle, bilo je potrebno: reformisanje inspeksijskih službi, bolja opremljenost, obučenost, specijalizovana znanja, dogradnja informacionog sistema, preispitivanje broja zaposlenih, preispitivanje kaznene politike, formiranje kriterijuma za zapošljavanje, poboljšanje kontrole rada inspektora kao i povezivanje baza podataka različitih službi.

Osnovni ciljevi kojima Republika Srbija teži kroz reformu javne administracije su izgradnja demokratske države zasnovane na vladavini prava, odgovornosti, transparentnosti, efikasnosti i uspešnosti u smislu troškova, kao i izgradnji javne administracije usmerene ka građanima, sposobne da pruži visok nivo usluge.

Za sve suštinske poslovne procese neophodno je sakupiti najmanju moguću količinu podataka radi postizanja efikasnosti i efektnosti procesa. Podaci prikupljeni na jednom zajedničkom mestu (Data Warehouse) treba da budu dostupni rukovodiocima na svim nivoima Poreske uprave. Takođe, podaci treba da budu dostupni i organizacionim jedinicama i organima uprave u sastavu Ministarstva finansija za potrebe vršenja raznovrsnih analiza, a posebno analize makroekonomskih i fiskalnih kretanja sa ocenom efekata zakonskih i drugih normativnih akata i mera ekonomske i fiskalne politike. Primarni cilj je razvijanje infrastrukture Data warehouse-a (EDW) i ustanovljenje interfejsa za ključne poslovne procese da bi se ostvarila komunikacija sa EDW, a koji treba da čine integrisani i konsolidovani podaci Poreske uprave i drugih državnih organa i organizacija koji pružaju neograničene mogućnosti za analizu podataka. Analize podataka će podržavati procese analize rizika u Poreskoj upravi, koji su preduslov za kontrolu poreskih obveznika i efikasnije korišćenje internih resursa.

Ručni posao transformacije informacija u različite izveštaje, povlači za sobom dugo čekanje na odgovor, a analiza podataka i rezultata usporava operativni posao. Ukoliko se ne izvrše promene u cilju ustanovljavanja efikasnijih alata za obradu informacija (a postoji manjak resursa za konsolidaciju neophodnih informacija), situacija može biti još gora, jer organizacija raspolaže ograničenim ljudskim resursima.

Osim obezbeđenja upravljačkih informacija za Poresku upravu i Ministarstvo finansija, neophodno je obezbediti sistem za analizu rizika koji bi omogućio uspostavljanje novog pristupa kontrolnim aktivnostima Poreske uprave

baziranog na analizi rizika, odnosno automatizaciji izbora subjekta za kontrolu. Razvojem profila poreskih obveznika po stepenu rizika, utiče se na smanjenje potrebnog vremena za administriranje javnih prihoda i na broj poreskih utaja ili prevara.

Kroz pojednostavljene administrativne postupke nastoje se obezbediti blagovremeni i kvalitetni podaci za upravljanje i kontrolu javnih prihoda a samim tim i doprineti modernizaciji i efikasnijem radu Poreske uprave.

Upravljanje na svim nivoima organizacije Poreske uprave bazira se na planiranju poslovnih procesa i potrebnih resursa za različite vremenske perspektive i različite aktivnosti. Procesi upravljanja treba da imaju sveobuhvatnu informaciju o tome šta se dešava u Poreskoj upravi kroz upravljački informacioni sistem.

Upravljački informacioni sistem treba da donese sledeće promene:

- uspostavljanje novog pristupa planiranja i izvođenja kontrolnih aktivnosti Poreske uprave implementacijom sistema kontrole bazirane na analizi rizika, odnosno segmentaciji poreskih obveznika i razvoju profila poreskih obveznika po stepenu rizika,
- jačanje funkcije poreske kontrole i povećanje efikasnosti poreskih inspeksijskih službi,
- jačanje funkcija Poreske policije u procesu otkrivanja poreskih krivičnih dela i njihovih izvršilaca,
- smanjenje potrebnog vremena za administriranje javnih prihoda i smanjenje broja poreskih utaja i prevara,
- ubrzavanje procesa donošenja odluka kroz obezbeđenje kvalitetnih izveštaja direktno operativnom rukovodiocima,
- poboljšavanje funkcije planiranje poslovnih procesa raspoloživošću kvalitetnih podataka o performansama poslovnih procesa sa mogućnošću analize i dobijanje kvalitetnih statističkih pregleda.

Ciljevi upravljačkog informacionog sistema vezani su za poboljšanje ukupnog učinka Poreske uprave kroz prikupljanje informacija o svim aktivnostima na različitim poslovnim procesima, omogućujući pristup informacijama svim odgovornim rukovodiocima na svim nivoima upravljanja.

Fiskalne kase: da ili ne?

U svim zemljama u tranziciji jedan od najvećih problema bilo je sivo tržište. Budući da ni Srbija nije izuzetak, pribeglo se vrlo pouzdanom načinu rešavanja tog problema i vraćanju poslovanja u legalne tokove. Vlada Republike Srbije je 20. januara 2003. godine donela Uredbu o fiskalnim kasama i utvrdila dinamiku postupnog uvođenja POS opreme u pojedine privredne grane.

Razlozi za uvođenje fiskalnih kasa odnose se na (1) suzbijanje sive ekonomije, (2) evidentiranje fiskalnih obaveza i stvarno ostvarenog prometa u maloprodaji, (3) oporavak domaće elektronske industrije, (4) afirmaciju bezgotovinskog plaćanja kao i (5) harmonizaciju prometne sfere sa evropskim standardima.

Iako je prvobitno predviđen rok za uvođenje evidentiranja prometa preko fiskalnih kasa bio od 01. oktobra 2003. godine do 31. maja 2004. godine, početkom marta te godine taj rok je produžen. Sredinom decembra, usvojen je Zakon o fiskalnim kasama gde su do detalja precizirani uslovi koje fiskalne kase i ostala oprema moraju da ispunjavaju da bi dobili atest za korišćenje na našem tržištu.

Fiskalna kasa je uređaj koji registruje podatke o vrednosti prodatih proizvoda i izvršenih usluga. Ti podaci se na odgovarajući način saopštavaju kupcu, odnosno korisniku usluga, uz istovremeno evidentiranje na kontrolnim podlogama i u fiskalnoj memoriji, o čemu se potom prave saobrazni izveštaji, tj. računi. Elektronske fiskalne kase obuhvataju uređaje s aplikacionim programima koji imaju sopstvenu bazu podataka o proizvodima ili uslugama. Promet proizvoda i usluga fizičkim licima evidentira se preko kase i na kraju radnog vremena očitava se dnevni promet zabeležen u operativnoj memoriji, izrađuje i štampa dnevni izveštaj koji se potom unosi u fiskalnu memoriju kase.

Premda izgledom podseća na klasičnu registarsku kasu, od nje se razlikuje po dodatnom ugrađenom tipu memorije. Naime, obične registar kase poseduju programsku i operativnu memoriju, dok fiskalne kase poseduju i fiskalnu memoriju. Programaska memorija je sklop elektronskih komponenti u koju je smešten program (softver) pomoću kojeg se pokreću i zadaju komande fiskalnoj kasi. Pošto je softver izvršni program kojim se izvršavaju

sve komande preko tastature fiskalne kase i koji direktno utiče na obračun i upis svih podataka u operativnu i fiskalnu memoriju, izvorni softver je posebno testiran i deponovan kod Ministarstva trgovine, sa izjavomovlašćenog proizvođača da isti nema skrivene funkcije pomoću kojih se preko tastature ili interfejsa može vršiti promena već upisanih podataka u operativnoj ili fiskalnoj memoriji. Iz tog razloga, programska memorija (softver) je zaštićena plombom programske memorije, koju postavlja isključivo i jedino ovlašćeni radnik Poreske uprave za fiskalizaciju.

Operativna memorija je sklop elektronskih komponenti u kojem je smeštena baza podataka o proizvodima i uslugama i u kojoj se čuvaju podaci o evidentiranom prometu proizvoda i usluga od momenta formiranja prvog fiskalnog isečka u tekućem periodu do momenta izrade dnevnog izveštaja za tekući period. Podaci o evidentiranom prometu u operativnoj memoriji automatski se brišu iz operativne memorije bez skidanja servisne plombe od momenta izrade dnevnog izveštaja za prethodni period do momenta početka narednog ili momenta formiranja prvog fiskalnog isečka u narednom periodu, komandom programskoj memoriji preko tastature prilikom formiranja i štampanja dnevnog izveštaja. Operativna memorija je zaštićena servisnom plombom koju na fiskalnu kasu postavlja ovlašćeni serviser.

Fiskalna memorija je sklop elektronskih komponenti (fiskalni modul) u kojem se trajno beleže podaci o evidentiranom prometu proizvoda i usluga za svaki formirani dnevni izveštaj. Kapacitet fiskalne memorije treba da obezbedi evidentiranje najmanje 1800 dnevnih fiskalnih izveštaja, kao i najviše 30 promena poreskih stopa. Fiskalni modul je zaštićen plombom koju postavlja isključivo radnik Poreske uprave za fiskalizaciju. Pre početka evidentiranja prometa putem kase, kao i prilikom zamene fiskalnog modula, u fiskalnu memoriju se upisuju podaci koji nedvosmisleno identifikuju svaku kasu pojedinačno. Ti podaci se sastoje od poreskog identifikacionog broja (PIB) obveznika, identifikacionog broja fiskalnog modula (dva znaka za identifikaciju proizvođača, uz šest dodatnih cifara), kao i datum i vreme početka evidentiranja prometa preko fiskalne kase.

Fiskalne kase čuvaju podatke o svakoj prodaji tokom određenog perioda, zbog čega prodavac ne može da prikrije promet i tako izbegne obavezne poreske dažbine. Na kraju radnog dana kase prave dnevne izveštaje u vidu kontrolne trake koja se mora čuvati najmanje godinu dana, a podaci se iz radne memorije prenose u fiskalnu memoriju, koja čuva podatke o ukupnom prometu.

Uredba vlade strogo propisuje brojne uslove koje fiskalna kasa mora da ispunjava da bi dobila licencu za primenu na našem tržištu. Prema propisu, svaka kasa mora da ima program napravljen kao samostalan fiskalni modul zaštićen od izmene ili brisanja, i da koristi standardne funkcije za registrovanje prometa proizvoda i usluga, rada štampača, ekrana i upravljanja upisom podataka u fiskalnu memoriju, koja se nalazi unutar EPROM modula zaštićenog od brisanja. Fiskalna kasa može se povezivati i s računarom, putem namenske aplikacije koja ne dozvoljava izmenu podataka u fiskalnoj memoriji. Takva kasa može imati i dodatnu opremu, kao što su čitač trakastog koda, vaga, terminal za plaćanje pomoću platne kartice i štampač. Pravilima je propisana i sadržina računa, na kome se moraju evidentirati svi pojedinačni troškovi, uključujući i poreske stope i način plaćanja.

Uvođenje fiskalne opreme najpre pogoduje državi, koja dobija potpun pregled ostvarenog prometa u oblasti trgovinske i uslužnih delatnosti. S druge strane, prodavac dobija trenutni uvid u ostvaren promet, realizovanu zaradu i iznos poreza koji treba da plati državi.

Jasan razlog širenja fiskalizacije je i bolja preglednost naplate PDV-a. Taj najizdašniji državni porez ima tendenciju pada naplate. Zaključno sa 16. martom 2009. godine Poreska uprava je naplatila oko 32,3 milijarde domaćeg PDV-a, što je oko 16,7 odsto više od plana. Međutim, do kraja tog meseca došlo je do zahteva za povraćaj PDV-a i zbog toga je naplata smanjena na planiran iznos. Za razliku od domaćeg, kod uvoznog PDV-a (na ocarinjenu robu) postoji veliki podbačaj u naplati. U istom periodu je naplaćeno tek 62 odsto od plana, odnosno 30 umesto 48 milijardi dinara.

Značaj terminala za daljinsko očitavanje

Terminal za daljinsko očitavanje se koristi za bežični prenos podataka svih formiranih dnevnih izveštaja iz fiskalne kase, za zadati period, do servera u Poreskoj upravi, a preko GPRS mreže mobilne telefonije. Na osnovu prenetih podataka biće lako utvrditi ko od poreskih obveznika nije ispoštovao svoju zakonsku obavezu, a samim tim će se smanjiti potreba za neposrednom kontrolom od strane Poreske uprave.

Zakonski rok za nabavku terminala za prvu grupu poreskih obveznika koju čine velika i srednja preduzeća i svi

koji imaju fiskalne kase u više od tri objekta bio je 31. mart 2005., dok je rok za drugu grupu koju čine svi ostali poreski obveznici bio 30. jun 2005. Obaveza priključivanja terminala ne odnosi se na fiskalne kase preko kojih se obavlja evidentiranje prometa na pijačnim tezgama i fiskalne kase preko kojih se evidentira promet u okviru obavljanja delatnosti koja zahteva čestu promenu mesta prodaje dobara, odnosno pružanja usluga.

GPRS terminal za očitavanje fiskalne kase ima dve osnovne funkcije: (a) veza sa FTP serverom Poreske uprave radi bežičnog prenosa formiranih dnevnih izveštaja i (b) veza sa vlasnikom fiskalne kase radi bežičnog ažuriranja liste artikala, poreskih stopa i slično.

Komunikacija između serverske i klijentske strane je autorizovana i kriptovana, čime je sistem zaštićen od zloupotrebe. Komunikator zauzima istu površinu kao i sama kasa, nalazi se ispod kase i sa njom čini jednu celinu. Komponente sistema su:

1. Klijentska strana:

- fiskalna kasa,
- Komunikator ITGcc-0x
 - Kontroler ITGcc-03A,
 - Kontroler ITGcc-03B,
 - Kontroler ITGcc-03C, sa ugrađenim GSM/GPRS modemom.

2. Server strana:

- Centralni računar opremljen administratorskim programom,
- Komunikacioni podsistem sa potrebnim brojem GSM ili standardnih modema.

Komunikator preuzima fiskalni izveštaj na zahtev operatera iz centrale. Ovaj izveštaj, kao i izveštaje o obimu prodaje, predaje serveru na zahtev koji može doći u bilo koje vreme. Na isti način, server u proizvoljno vreme dostavlja tabelu artikala komunikatoru koji nakon toga ažurira fiskalnu kasu.

Osnovne funkcionalne mogućnosti ovog rešenja su sledeće:

- preuzimanje dnevnog fiskalnog izveštaja,
- preuzimanje dnevnog izveštaja o obimu prodaje po prodatim artiklima i po operaterima,
- ažuriranje baze podataka artikala u kasi (dodavanje i brisanje, kao i promene cena i poreskih stopa pojedinih artikala),
- generisanje fiskalnog izveštaja na zahtev servera bez aktivnog učešća operatera,
- dobijanje izveštaja o obimu prodaje svih artikala od poslednjeg dnevnog fiskalnog izveštaja do trenutka generisanja zahteva,
- dobijanje izveštaja o obimu prodaje određenog artikla od poslednjeg dnevnog fiskalnog izveštaja do trenutka generisanja zahteva,
- minimalnu angažovanost i obučenosť operatera za kasom,
- trenutno ažurne informacije o prodaji na kasi, bez ikakvog deranžiranja operatera i prodaje, prozivanjem komunikatora, a ne kase,
- komunikator može da čuva u svojoj memoriji do 7 dnevnih fiskalnih izveštaja i 7 dnevnih izveštaja o obimu prodaje.

Komunikacija servera Poreske uprave sa terminalima obavlja se u više koraka. Kasir formira dnevni izveštaj koji se upisuje u fiskalnu memoriju a zatim pritiska taster na terminalu pre isteka zadatog perioda za slanje dnevnih izveštaja. Terminal automatski aktivira vizuelnu indikaciju br. 1 i time podseća kasira na potrebu pritiskanja tastera, najkasnije 12 h pre datuma i vremena predviđenog za slanje dnevnih izveštaja, a koje se zadaju prethodno primljenom komandom (ručno aktiviranje očitavanja dnevnih izveštaja iz fiskalne memorije). Ukoliko je u pitanju automatsko očitavanje dnevnih izveštaja iz fiskalne memorije terminal automatski detektuje završetak formiranja dnevnog izveštaja na kraju svakog radnog dana. Nakon toga terminal šalje fiskalnoj kasi komandu za očitavanje dnevnih izveštaja iz fiskalne memorije (preko RS232 interfejsa), na osnovu bilo koje varijante aktiviranja očitavanja dnevnih izveštaja iz fiskalne memorije. Terminal očitava fiskalnu memoriju (preko RS232 interfejsa) (a) ako fiskalna kasa omogućava očitavanje poslednjeg dnevnog izveštaja iz fiskalne memorije, tada se na kraju svakog radnog dana očitava poslednji dnevni izveštaj iz fiskalne memorije i upisuje u memoriju terminala, (b) ako fiskalna kasa omogućava očitavanje svih dnevnih izveštaja u zadatom vremenskom periodu, tada se očitavaju samo ti dnevni izveštaji i upisuju u memoriju terminala i (c) ako fiskalna kasa o omogućava samo očitavanje cele fiskalne memorije, tada se očitava cela fiskalna memorija, pri čemu terminal

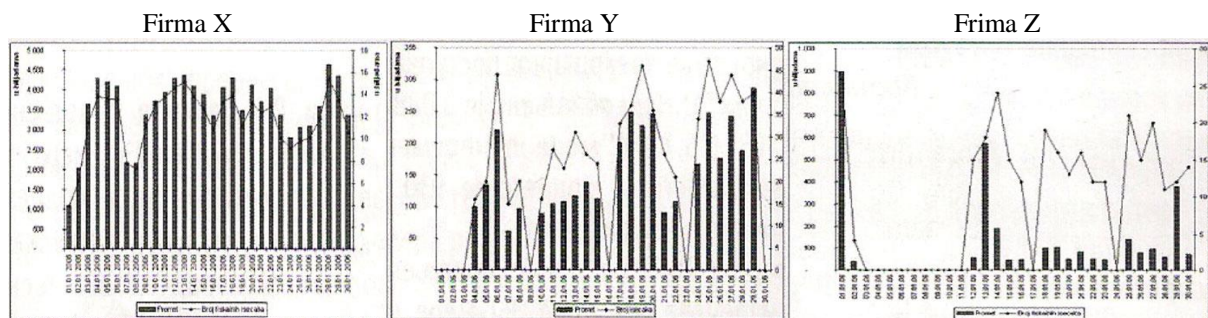
ignoriše sve očitane dnevne izveštaje koji nisu namenjeni za slanje, a izdvaja očitane dnevne izveštaje u zadatom vremenskom periodu, koji su namenjeni za slanje. Za vreme očitavanja fiskalne memorije aktivira se vizuelna indikacija br. 2 koja označava da je čitanje fiskalne memorije u toku.

Terminal formatira očitane dnevne izveštaje koji su namenjeni za slanje u jedinstvene formate, identične za sve fiskalne kase, koji obuhvataju vrednosti prometa po poreskim stopama, podatke o resetima i specifikaciju poreskih stopa, i čuva ih u memorijskom baferu za slanje preko GPRS mreže. Za vreme formatiranja dnevnih izveštaja i slanja preko GPRS mreže aktivira se vizuelna indikacija br. 3, koja označava da dnevni izveštaji još nisu ispravno primljeni u serveru Poreske uprave. Svi terminali u mreži operatera mobilne telefonije se obraćaju jedinstvenoj IP adresi Poreske uprave, koja može biti adresa servera PU ili nekog rutera koji prosleđuje saobraćaj ka serveru PU. Zbog velikog broja terminala sa kojima komunicira i dinamičkog adresiranja, server PU se povezuje direktno na GPRS čvor i logički se nalazi u mreži operatera mobilne telefonije. Terminal u zadatom vremenskom trenutku zadatog datuma aktivira PDP kontekst korišćenjem preporučenih standardnih FTP komandi i šalje formatirane delove dnevnih izveštaja u vidu datoteka preko GPRS mreže prema serveru PU, u zavisnosti od prethodno primljene komande. Terminal očitava FTP poruku koja se sastoji od koda odziva servera PU i teksta sa dodatnim objašnjenjem i datoteku koja sadrži komande za definisanje narednog slanja dnevnih izveštaja. Preporučena komandna datoteka je nepromenljiva i sadrži komandu za slanje svih dnevnih izveštaja počev od narednog dnevnog izveštaja u odnosu na poslednji ispravno poslat dnevni izveštaj, broj dana između dva sukcesivna slanja podataka ka serveru Poreske uprave, kao i vreme kada započinje slanje podataka. U slučaju da terminal ne prenese ispravne podatke u zadatom vremenskom trenutku (usled, na primer, ažuriranja sistema), terminal posle predefinisano vremena (na primer: 2 minuta) ponovo šalje dnevne izveštaje, i to najviše još 2 puta. Ukoliko poslati dnevni izveštaji ni tada nisu ispravno primljeni, terminal će pokušati slanje dnevnih izveštaja narednog dana u isto vreme. Posle uspešne komunikacije sa serverom PU, terminal deaktivira vizuelnu indikaciju br. 3.

Tabela 1. Minimalni opšti tehnički zahtevi

Zahtev	Značenje
Tip bežične mreže	GPRS
Sat realnog vremena	Da
Veza sa fiskalnom kasom	RS232
Bar jedna veza sa dodatnim uređajem	RS232, tako da je dodatni uređaj logički vezan na fiskalnu kasu kada terminal ne komunicira sa fiskalnom kasom
Vizuelna indikacija br. 1	Zahtev za pritiskanjem tastera na terminalu, ukoliko ono postoji
Vizuelna indikacija br. 2	Očitavanje fiskalne memorije je u toku
Vizuelna indikacija br. 3	Dnevni izveštaji nisu ispravno primljeni u serveru PU
Reset	Brisanje komande u terminalu
Spoljašnja antena	Mogućnost priključivanja zbog oblasti sa slabijim signalom
Plombiranje	Serviserska plomba sprečava neovlašćen pristup hardveru i softveru terminala, kao i SIM kartici
Ažuriranje softvera terminala	Zamenom EPROM memorije ili preko unutrašnjeg konektora ili preko spoljašnjeg konektora u kombinaciji sa unutrašnjim kratkospojnikom u slučaju FLASH, odnosno EEPROM memorije
Mrežno napajanje	220 V – 15 % ... 220 V + 10 %
Temperaturni opseg (min)	0 °C ... 40 °C
Opseg čuvanja (min)	-10 °C ... 50 °C
Vlažnost	(90 ... 95) % pri (40 ± 2) °C

Na osnovu prispelih podataka preko GPRS terminala o evidentiranom prometu na fiskalnim kasama, pouzdano se može utvrditi poreski obveznik koji ne evidentira sav promet preko fiskalne kase i ne izdaje fiskalne isečke. Podaci poreskih obveznika o evidentiranom prometu istog dana stižu u centralu Poreske uprave, bez obzira gde se nalaze fiskalne kase u Srbiji. Nakon što se prikupe podaci o evidentiranom prometu na fiskalnim kasama, u Poreskoj upravi se vrši odabir poreskih obveznika koji će biti podvrgnuti poreskoj kontroli. Primer korišćenja GPRS podataka u Poreskoj upravi može da se vidi i na osnovu uporednih podataka tri različita poreska obveznika iz određene grupe delatnosti, na osnovu kojih se vidi trend evidentiranja prometa preko fiskalnih kasa i izdavanje fiskalnih isečaka, u vremenskom periodu od mesec dana.

Poreski obveznik je dužan da terminal za daljinsko očitavanje u vreme rada fiskalne kase drži priključen na fiskalnu kasu preko njenog interfejsa. Takođe, neophodno je da poreski obveznik obezbedi očitavanje svih dnevnih izveštaja iz fiskalne kase u toku zadatog perioda pomoću terminala za daljinsko očitavanje. Posebno je važno naglasiti da je na osnovu prikazanih trendova velika verovatnoća da se pronađe (uoči) poreski obveznik koji ne evidentira promet preko fiskalne kase i ne izdaje fiskalne isečke.

Zaključak

Informacione tehnologije su često pri vrhu liste za „odstrel“ – računar koji nekako radi može se zameniti i naredne godine, a ulaganje u novi softver je i tako luksuz. Time se samo prividno štedi novac – pametna investicija u informatičku tehnologiju uvek se vraća kroz značajno smanjenje troškova, ali to nije lako objasniti ili dokazati. Ako posmatramo državni nivo, potencijalne uštede se mere milionima evra. I površan pogled na našu svakodnevnu rutinu otkriva mnoštvo procesa koji se beskorisno ponavljaju i koji se lako mogu automatizovati. Kako se neki poslovi trenutno obavljaju ručno ili nedovoljno automatizovano, nastaju uska grla koja stvaraju ogromne redove u kojima svakog dana gubi vreme ogroman broj ljudi.

Upravljački informacioni sistem Poreske uprave doprinosi unapređenju kapaciteta Poreske uprave koji se odnose na poslove kontrole i naplate poreskih prihoda, kao i kapacitete koji se odnosi na poslove otkrivanja poreskih krivičnih dela i njihovih izvršilaca, a koje obavlja Poreska policija. Poboljšanje upravljanja budžetom i fiskalnog upravljanja, povećanje kapaciteta kontrole i naplate poreske i carinske administracije doprinosi konsolidovanoj naplati prihoda za konsolidovani budžet Srbije, čini poresku politiku koherentnom na centralnom i lokalnom nivou i poboljšava upravljanje troškovima.

Osnovni cilj uvođenja fiskalnih kasa je stvaranje istih uslova poslovanja za sve koji se bave prometom roba, smanjenje stepena sive ekonomije kao i povećanje prihoda u budžetu Republike Srbije. Pored toga, terminal za daljinsko očitavanje obezbeđuje poreskom obvezniku bežično daljinsko zadavanje komandi fiskalnoj kasi, kao što su promena cena jedinice mere, ažuriranje baze podataka, očitavanje liste prodatih proizvoda, odnosno izvršenih usluga i sl.

Prema procenama Poreske uprave, terminal za daljinsko očitavanje podataka trebalo bi da se priključi na oko 160 hiljada fiskalnih kasa, od do sada fiskalizovanih preko 180 hiljada kasa u Republici Srbiji.

Uvođenjem fiskalnih kasa i terminala za daljinsko očitavanje podataka zaokružen je proces fiskalizacije u Srbiji a samim tim je omogućeno da se na efikasniji i racionalniji način izvrši kontrola poreskih obveznika.

Literatura

- [1] Kulić M. (2007). *Poresko procesno pravo*. Beograd: Megatrend Univerzitet.
- [2] Popović D. (2008). *Poresko pravo*. Beograd: Pravni fakultet.
- [3] Radičić M., Raičević B. (2008). *Finansije u teoriji i praksi*. Beograd: Data status.
- [4] Zakon o fiskalnim kasama, „Službeni glasnik RS“, broj 135/2004.
- [5] Zakon o poreskom postupku i poreskoj administraciji, „Službeni glasnik RS“, broj 70/2003, 55/2004, 66/2005.

- [6] Bilten Poreske uprave Republike Srbije „Poreznik“ (2005., 2006., 2007. godina)
- [7] www.ekonomist.rs
- [8] www.cekos.rs
- [9] www.mfin.sr.gov.yu
- [10] www.poreskauprava.gov.rs
- [11] www.poreskisavetnik.com